

Ανεμοπετάλιο

Τόμ. 2, Αρ. 2 (2023)

Ανεμοπετάλιο

Ταξίδια με το περίπτερο

Γαρυφαλιά Τεριζάκη

doi: [10.12681/anem.36153](https://doi.org/10.12681/anem.36153)

Copyright © 2023, Γαρυφαλιά Τεριζάκη

Άδεια χρήσης [##plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4##](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-nd4/#).

Ταξίδια με το περίπτερο

(Αναδημοσίευση από kokkinialerou.gr 26-10-2023 – επιμέλεια Ζωή Κοσκινίδου)

Γαρυφαλιά Τεριζάκη

Εκπαιδευτικός ΠΕ60, ΜΑ

Υπεύθυνη παραρτήματος Τριφυλίας της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Καλαμάτας
gterizaki@gmail.com

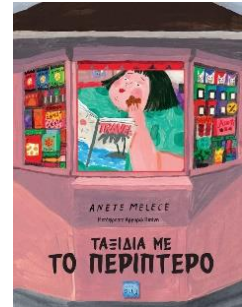
Συγγραφέας/εικονογράφος: Anete Melece

Μετάφραση: Αργυρώ Πιπίνη

Εκδόσεις: Σιέλ

Χρονιά έκδοσης: 2023

Ηλικία: 5+

Ξεχωρίζεις το βιβλίο στο ράφι του βιβλιοπωλείου. Το πιάνεις στα χέρια, το χαϊδεύεις. Εξώφυλλο με ωραία υφή χαρτιού, ματ – όχι αδιάφορο γυαλιστερό που αφήνει την αίσθηση της αφής ασυγκίνητη. Σε κερδίζει αμέσως με το χρώμα και την αισθητική του. Η συγγραφέας σου είναι άγνωστη. Το ξεφυλλίζεις λίγο βιαστικά και μετά από την πρώτη σελίδα τα μάτια σου αρχίζουν να χαμογελάνε.

Πραγματική αισθητική απόλαυση η ανάγνωση αυτού του βιβλίου. Όταν φτάνεις στο τέλος γυρίζεις πάλι στην αρχή και εύχεσαι να ήταν περισσότερες οι σελίδες του. Όχι μόνο «άξιζε τα λεφτά του», σκέφτεσαι, αλλά σου θύμισε και κείνο το όνειρό σου, που το είχες ξεχάσει για καιρό και σε παρακινεί να έχεις πάντα το βλέμμα σου στραμμένο σ' αυτό. Και όχι μόνο σ' αυτό αλλά να δημιουργείς νέα όνειρα σε όποια ηλικία κι αν είσαι, χωρίς να σταματάς ποτέ να τρέχεις πίσω τους.

Ποια είναι όμως η υπέρβαρη κυρία Όλγα που φαίνεται στο εξώφυλλο να κάθεται μέσα στο ροζ περίπτερό της και μια μέρα κάνει ένα απρόσμενο ταξίδι; Φαίνεται αρκετά περίεργη ιστορία και αστεία. Με την πρώτη ματιά. Μια δεύτερη ματιά όμως αποκαλύπτει περισσότερα. Κρατάει ένα περιοδικό «TRAVEL» στο ένα χέρι και με το άλλο τρώει ένα μπισκότο σοκολάτας. Το βλέμμα της ονειροπόλο – ταξιδεύει με τη φαντασία. Ανοίγεις το εμπροσθόφυλλο με το κοπτικό που σχηματίζει ένα παράθυρο και «μπαινείς» στο περίπτερο. Η φόδρα του βιβλίου, το εσώφυλλό του, δεν είναι απλώς ο προθάλαμος της ιστορίας, είναι η μισή ιστορία. Η άλλη μισή βρίσκεται στο πίσω εσώφυλλο. Κάθεται, όχι σε σκαμπό, αλλά σε μία αναπαυτική πολυθρόνα και σκέφτεσαι: μα καλά, πόσο μεγάλο είναι αυτό το περίπτερο; Παρατηρείς καλύτερα την εικόνα και εντοπίζεις ένα... καζανάκι στην πλάτη της (!), ενώ πιο δίπλα υπάρχει κι ένα νιπτηράκι. Γύρω της, όλων των ειδών τα εμπορεύματα. Ένας πολύχρωμος κόσμος, τέλεια τακτοποιημένος μέσα στο ροζ περίπτερο. Είναι ο πολύχρωμος κόσμος της Όλγας. Είναι, σ' αλήθεια;

Η εικονογράφηση του βιβλίου είναι σαφέστατα το δυνατό του σημείο. Θα μπορούσε να είναι ένα εικονοβιβλίο χωρίς λόγια. Και αυτό είναι λογικό, αν λάβουμε υπόψη μας ότι το βιβλίο αυτό είναι από τις λίγες περιπτώσεις βιβλίων που δημιουργήθηκαν μετά το φιλμ. Γιατί η ιστορία της Όλγας πρώτα ζωντάνεψε σε -βραβευμένο- animation της Anete Melece και μετά έγινε βιβλίο από την ίδια. (Στην πρώτη του σελίδα του βιβλίου υπάρχει και το QRcode που οδηγεί στο βίντεο).

Κάθε φορά που διαβάζω εικονογραφημένο με κείμενο μου θυμίζει παρτιτούρα πιάνου που καλείσαι να διαβάζεις δύο πεντάγραμμα ταυτόχρονα. Είναι σίγουρα πιο προκλητική διαδικασία η παράλληλη ανάγνωση των δύο αφηγηματικών μέσων και αυτό το βιβλίο σου δίνει αυτή την χαρά να τη βιώσεις. Η διάδραση του λεκτικού με το εικονικό στοιχείο λειτουργεί πολυεπίπεδα. Πότε οι εικόνες λειτουργούν συμμετρικά επαναλαμβάνοντας την ίδια πληροφορία με το κείμενο, πότε ενισχυτικά, προσθέτοντας ένα εύρος στο νόημα των λέξεων, πότε δίνουν πληροφορίες πέρα από το νόημα των λέξεων, πότε λειτουργούν αυτόνομα. Η διάταξη των εικόνων θυμίζει μερικές φορές κόμικ που διακόπτεται από εικόνες μεγάλου μεγέθους χωρίς πλαίσιο ή και το αντίστροφο. Εξαρτάται από ποια οπτική το διαβάζεις. Τα σαλόνια ή οι ολοσέλιδες απλαισιώτες εικόνες που έρχονται... έξω από τη σελίδα και καταλήγουν πάλι προς τα έξω (!) δημιουργούν μία απόσταση ανάμεσα στην ιστορία και στον αναγνώστη. Τον μετατρέπουν σε παρατηρητή της ζωής της Όλγας. Πότε τη βλέπει από τον πρώτο όροφο ενός κτιρίου, άλλοτε πλησιάζοντας προς το περίπτερο -και τότε οι εικόνες μεγαλώνουν- πότε τη βλέπει μέσα στο περίπτερο από ένα ψηλό ράφι, άλλοτε σα να είναι μέσα σε αερόστατο, άλλοτε από το ύψος ενός πουλιού που πετάει ψηλά, ενώ στο τέλος τη βλέπει μέσα από την θάλασσα.

Οι μικρές εικόνες, από την άλλη, εισάγουν τον αναγνώστη στη συνείδηση της Όλγας. Η εστίαση τώρα είναι εσωτερική, ο αναγνώστης γίνεται η Όλγα και βλέπει τη ζωή -τμηματικά- μέσα από ένα μικρό πλαίσιο παραθύρου. Μπαίνει στη θέση της, ένα πολύ ωραίο στοιχείο που μπορεί να αξιοποιηθεί για να καλλιεργήσει την ενσυναίσθηση στα παιδιά και στους μεγάλους.

Η γραμματοσειρά με κεφαλαία ενισχύει την αισθητική του κόμικ, όπως άλλωστε και το ίδιο το κείμενο, που χωρίς ίχνος φλυαρίας δημιουργεί εικόνες από μόνο του. Προφανώς, έπαιξε το ρόλο της η μετάφραση και μας χάρισε ένα κείμενο, που αν αποκοπεί από τις εικόνες θα μπορούσε να είναι και μια αυτόνομη ιστορία, που συνέβη πριν από πολλά πολλά χρόνια στη Λετονία, έχει γίνει εθνικός θρύλος και μεταφέρεται από γενιά σε γενιά μέσα από τις προφορικές αφηγήσεις.

Η εικονογράφηση ξεχειλίζει από χιούμορ. Είναι εκπληκτικός ο τρόπος που καταφέρνει η δημιουργός να το ζωγραφίζει σε κάθε γραμμή του βιβλίου. Λεπτή, παχιά, χρωματιστή ή μαύρη, το

χιούμορ είναι εκεί, λεπτό, διακριτικό, ισορροπημένο, να κλείνει το μάτι στον αναγνώστη θυμίζοντάς του πόσο λυτρωτικό είναι για την καθημερινότητα και τα προβλήματά της.

Το ασυνήθιστο χρώμα του περιπτέρου έχει διττή σημασία. Είναι, από τη μια η ίδια η Όλγα, που αν κι ενήλικας, ζει σε μια παρατεταμένη ροζ εφηβεία μεσ' στα όνειρα, αλλά χωρίς την τόλμη να τα κυνηγήσει. Ταυτόχρονα, μαρτυρά μία προσωπικότητα που έχει αυτή την κρυφή δύναμη να ξεχωρίζει, και περιμένει την ευκαιρία να εκτιναχθεί και να ξεκολλήσει από τον βάλτο. Κάτι που επιβεβαιώνεται όχι μόνο από την τόλμη της να βιάσει ροζ το περίπτερο, αλλά και από τη γενικότερη ιδιαίτερη αισθητική στην εμφάνισή της. Εστιάζοντας στο εσωτερικό του περιπτέρου, βλέπουμε πιο βαθιά έναν άνθρωπο με καλλιτεχνικές ευαισθησίες, αν κρίνουμε από τον καλαίσθητο τρόπο που έχει οργανώσει τα εμπορεύματα και τη ζωή της μέσα σ' αυτό, με γνώμονα τον χώρο, το χρώμα, το μέγεθος και τα ίδια τα προϊόντα. Τίποτα δεν περισσεύει. Η μοναδική καθαρή επιφάνεια που έχει κρατήσει για τον εαυτό της είναι το εσωτερικό της πόρτας! Κι εκεί πάνω έχει κολλήσει τα όνειρά της!

Κλεισμένη στον εαυτό της, χωρίς ίχνος κοινωνικής ζωής και φίλους -οι σχέσεις με τους πελάτες της δεν είναι κοινωνική ζωή- ζει «τρώγοντας» τα προβλήματα των άλλων. Οι πελάτες της «αφήνουν» τα προβλήματα και τις ανησυχίες τους κι αυτή είναι διαθέσιμη να ακούει, δε λέει όχι ποτέ. Είναι πελάτες, πώς να πεις όχι; Υπομένεις...

Όμως, αυτά τα «σκουπίδια» των πελατών της προσθέτουν βάρος -συναισθηματικό που την εγκλωβίζει όλο και περισσότερο. Η μόνη αντίστασή της να μην αφομοιωθεί από το άσχημο περιβάλλον της είναι η ώρα που βραδιάζει και κλείνει το περίπτερο. Κλείνεται στον εαυτό της κι ονειρεύεται ότι ζει τα όνειρά της. Τρώει κάθε μέρα -για πόσο καιρό κανείς δεν ξέρει- ό,τι έχει το περίπτερο: πότε τα «σκουπίδια» των πελατών της, πότε τα σκουπίδια (σνακ) του περιπτέρου, αλλά πάντα έχει το βλέμμα στραμμένο στο όνειρο (εμπνευσμένος αυτός ο παραλληλισμός με τα «σκουπίδια»).

Και οι κλέφτες, τελικά, αυτά που της έκλεψαν ήταν η μιζέρια και η έλλειψη αυτοπεποίθησης. Η μοναξιά και η κατάθλιψη. Της χάρισαν το ταξίδι! Και θα έπρεπε μάλλον να τους ευγνωμονεί και αυτούς και το τρελό σκυλάκι γι' αυτό το δώρο.

Η Όλγα πλέει στο ποτάμι της αυτογνωσίας της περιπέτειας, της εμπειρίας, της ψυχικής και πνευματικής κάθαρσης. Το ποτάμι είναι ο δρόμος που την οδηγεί στο όνειρό της και όταν το συνειδητοποιεί αφήνεται και απολαμβάνει το ταξίδι. Το περίπτερο, δε, λειτουργεί ως σωσίβιο. Υπέροχοι κι οι δύο αυτοί συμβολισμοί. Το νερό και το σωσίβιο. Ο ίδιος ο εαυτός της είναι αυτός

που θα την σώσει! Οι δεξιότητες και οι ικανότητές της είναι τα εφόδιά της για μία νέα αρχή.

Και κάπου εδώ, συναντιέται το παιδί που ακούει το παραμύθι με τον ενήλικα που του το διαβάζει (ή το παιδί που το διαβάζει με τη συγγραφέα). Καθένας ανάλογα με τις προσωπικές του εμπειρίες αποκωδικοποιεί διαφορετικά τα κρυφά νοήματα, δίνει διαφορετική σημασία στις εικόνες και τις λέξεις. Τα πάνω κάτω έρχονται όχι μόνο στους ενήλικες αλλά και στα παιδιά. Και είναι πολύ ανακουφιστικό να ξέρουν ότι όταν κάτι δε πάει καλά κάνεις απλώς “restart”. Αρκεί να έχεις μάθει να παρατηρείς τον εαυτό σου και να αφουγκράζεσαι τις ανάγκες του.

Η Όλγα, στο τέλος, έχει μάθει να μη συμβιβάζεται. Όταν κάποιος βάζει την ομπρέλα του μπροστά και της εμποδίζει τη θέα, αυτή σηκώνει το περίπτερό της και μετακινείται πιο δίπλα! Στο πίσω εσώφυλλο ζει το όνειρό της. Και τότε, το παράθυρο του περιπτέρου γίνεται μία κορνίζα για το ωραιότερο έργο τέχνης που έχει η ίδια δημιουργήσει.

Αν σταμάτησε να ονειρεύεται; Ρωτήστε τα παιδιά που θα τους το διαβάσετε!

Καθόλου τυχαίο που το συγκεκριμένο βιβλίο είναι μεταφρασμένο σε περισσότερες από 20 γλώσσες. Είναι ένα βιβλίο που αντανακλά την εποχή μας. Μέσα σε τόσο πιεστικούς εργασιακούς ρυθμούς, που συχνά η δουλειά γίνεται σπίτι, οι άνθρωποι δεν έχουν χρόνο να ονειρευτούν. Χρειάζονται ένα γερό ταρακούνημα, να τους έρθουν τα πάνω κάτω για να αλλάξουν οπτική. «Πήραμε τη ζωή μας λάθος κι αλλάξαμε ζωή». Αυτός ο στίχος του Σεφέρη ήταν καρφωμένος στο μυαλό μου όσο διάβαζα το βιβλίο. Η Όλγα θα μπορούσε να ζει οπουδήποτε, όχι μόνο στη Ρίγα της Λετονίας. Το περίπτερο -το οποίο υπάρχει στ’ αλήθεια στη Ρίγα- θα μπορούσε να βρίσκεται στην Ομόνοια ή στην πλατεία ενός μικρού χωριού.

Η ίδια η δημιουργός λέει ότι το πλεονέκτημα που έχει το βιβλίο σε σχέση με το φιλμ είναι η δυνατότητα που σου δίνει να το κρατάς στα χέρια σου. Συμφωνούμε απόλυτα μαζί της και μάλιστα, ανυπομονούμε να κρατήσουμε και το νέο της βιβλίο που θα κυκλοφορήσει αρχές Νοέμβρη με τον τίτλο στα ελληνικά «Ποιος έκλεψε το όνειρο της Στέλλας;» σε μετάφραση και πάλι της Αργυρώς Πιπίνη, από τις εκδόσεις Ciel.